

ОМБУДСМЭНИЙ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

**Оюу Толгой төсөлтэй холбоотой 2 дахь гомдол (Оюу Толгой-02)
(IFC #29007 and MIGA #7041)**

Монгол улсын Өмнөговь аймаг

2013 оны 7-р сар

*Эрх Зүйн Хяналт, Зөвлөгөө, Омбудсмэний Газар
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци/
Даатгалын Олон Талт Үйлчилгээний Агентлаг
www.cao-ombudsman.org*

ЭЗХЗОГ-ын тухай

Эрх Зүйн Хяналт, Зөвлөгөө, Омбудсмэний Газар (ЭЗХЗОГ) нь Дэлхийн Банкны Группын харъяа Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци (ОУСК) болон Даатгалын Олон Талт Үйлчилгээний Агентлаг (ДОТҮА)-ийн үйл ажиллагаанд чиглэсэн хараат бус хариуцлагын механизм юм. ЭЗХЗОГ нь Дэлхийн Банкны Группын Ерөнхийлөгчид шууд тайлагнах бөгөөд ОУСК, ДОТҮА-ийн санхүүжилттэй төслийн нөлөөнд өртсөн иргэдийн гомдлыг бодитой, шударга, үр дүнтэй шийдэхэд дэмжлэг үзүүлэх, улмаар тэдгээр төслийн нийгмийн ба байгаль орчны үр нөлөөг сайжруулах чиг үүрэгтэй байгууллага болно.

Дэлгэрэнгүй мэдээллийг www.cao-ombudsman.org вэб хуудсаас үзнэ үү.

Гарчиг

Гарчиг.....	3
Товчилсон үгс.....	Error! Bookmark not defined.
1. Хураангуй.....	5
2. Танилцуулга	5
2.1. Төслийн тухай	5
2.2. Гомдлын тухай	Error! Bookmark not defined.
3. Үнэлгээ	6
3.1. Арга зүй	6
3.2. Үр дүн	Error! Bookmark not defined.
3.2.1. Асуудлын тойм.....	Error! Bookmark not defined.
3.2.2. Оролцогч талуудын зорилго, эрх ашгийн тойм	Error! Bookmark not defined.
3.2.3. Дүгнэлт ба дараагийн алхмууд	Error! Bookmark not defined.
Хавсралт А. ЭЗХЗОГ-ын гомдол шийдвэрлэх үйл явц.....	10

ТОВЧИЛСОН ҮГС

БМТ/ВІС	Банкны Мэдээллийн Төв
ЭЗХЗОГ/САО	Эрх Зүйн Хяналт, Зөвлөгөө, Омбудсмэний Газар
БОНБНУ/DEIA	Байгаль Орчны Нөлөөллийн Байдлын Нарийвчилсан Үнэлгээ
БОННБУ/ESIA	Байгаль Орчин Нийгмийн Нөлөөллийн Байдлын Үнэлгээ
ОУСК/IFC	Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци
ДОТҮА/МІGА	Даатгалын Олон Талт Үйлчилгээний Агентлаг
ТББ	Төрийн бус байгууллага
ОТ	Оюу Толгой

1. Хураангуй

2013 оны 2 дугаар сард нутгийн 7 малчид ОТ Хяналт ТББ мөн орон нутгийн Говийн газар шороо ТББ-ын дэмжлэгтэйгээр Монгол Улсын Өмнөговь аймагт хэрэгжүүлж буй Оюу Толгой компанийн Ундайн голын гольдролыг өөрчлөх төслийн нөлөөллийн асуудлаар ЭЗХЗОГ-д гомдол гаргасан билээ. Тухайн үед уг төсөл ОУСК болон ДОТҮА-аас санхүүжилт авахаар хэлэлцэгдэж байсан юм¹.

2. Танилцуулга

2.1. Төслийн тухай

Оюу Толгой төсөл нь Монгол улсын Өмнийн говьд орших Оюу Толгойн зэс, алтны уурхайг ашиглах зорилготой 12 тэрбум долларын хөрөнгө оруулалттай төсөл юм. Оюу Толгой ХХК-ийн хувьцааны 66%-ийг Канадад бүртгэлтэй “Turquoise Hills Resources” компани эзэмших бөгөөд үлдсэн %-ийг Монгол улсын төрийн өмчит Эрдэнэс Оюу Толгой ХХК эзэмшдэг. “Turquoise Hills Resources” компани нь Торонтогийн Хөрөнгийн Биржид хувьцаа гаргасан бөгөөд хамгийн том хувьцаа эзэмшигч нь олон улсын түвшний уул уурхайн томоохон компани болох Рио Тинто компани болно.

Тус орд нь газрын гадаргууд ойр зэс, алтны хүдрийн бөөгнөрөл (Өмнөд Оюу), далд уурхайд тохиролмжтой өндөр зэрэглэлийн орд (Хойд Хюго)-оос бүрдэнэ. Зэсийн баяжмалын үйлдвэр, холбогдох дэд бүтцийг барьж байгуулахаас эхлэн Өмнөд Оюу ил уурхайгаас голчлон хүдэр боловсруулахад чиглэсэн үе шатуудыг Төсөл хэрэгжүүлж буй. Үүнтэй зэрэгцэн Хойд Хюго ордын далд уурхайн дэд бүтэц, бүтээн байгуулалтыг хийж байна.

“Ундай Голыг хамгаалах, Голын голдиролд хэсэгчлэн тохируулга хийх төслийн” Байгаль Орчны Нөлөөллийн Байдлын Нарийвчилсэн Үнэлгээнд (БОНБНУ) дурдсанаар:

“Ундай гол нь энэхүү төслийн талбай доторхи ач холбогдол бүхий түр урсацтай гол бөгөөд Өмнөд Оюу ил уурхайн олборлолт энэ гол хүртэл тэлж, хаягдал чулуулгийн овоолго (ХЧО) түүний сайрыг хөндлөн гарахаар төлөвлөгдсөн байна. Ундай голын голдиролын хэмжээ болон одоогийн ил уурхайг тойрох урсацыг хадгалах, үйл ажиллагаа эхэлсэн үед түүнээс үүсэх эрсдлээс (үер) зайлахын тулд түүний голдиролд хэсэгчлэн тохируулга хийж баруун салаа руу нь чиглүүлж өөрчлөх нь хамгийн оновчтой сонголт болно гэж ОТ ХХК тодорхойлсон байна. Ундай голын баруун салаа нь уурхайн ашиглалтын талбайн өмнөд хэсэгт урсах түүний үндсэн голдирол руу нийлэх юм” гэжээ:

Төслийн өр зээл санхүүжүүлэх 4.5 тэрбум ам.долларын нэг хэсэг болгон ОУСК-ийн санал болгож буй хөрөнгө оруулалт нь ОУСК-ийн данснаас 400 сая ам.доллартай тэнцэх “А” зэргийн зээл, мөн олон улсын арилжааны банкуудтай нийлэн 1 тэрбум ам.доллар хүртэлх “Б” зэргийн зээлээс бүрдэнэ. ОУСК-ийн санхүүжилтээс гадна ДОТҮА нь хөрөнгө нийгэмчлэх, дайн ба иргэний зөрчил мөргөлдөөнийн эрсдэл, мөн 1 тэрбум ам.доллар хүртэлх зээлийн гэрээний үл биелэлтийн эрсдлээс хамгаалах баталгаа гаргах юм. Энэхүү төсөл нь Байгаль орчны А Зэрэглэлтэй.

¹ ОУСК болон ДОТҮА-ын санал болгосон төслүүдийг Дэлхийн Банк 2013 оны 2 сарын 28-нд баталсан.

Оюу Толгой төслийн байршил
Эх сурвалж: “Turquoise Hill Resources” компани

2.2. Гомдлын тухай

2013 оны 2 дугаар сард нутгийн 7 малчид ОТ Хяналт ТББ мөн орон нутгийн Говийн газар шороо ТББ-ын дэмжлэгтэйгээр Оюу Толгой компанийн Ундайн голын гольдролыг өөрчлөх төслийн нөлөөллийн асуудлаар САО-д гомдол гаргасан билээ. Гомдол гаргагчдын бүрэлдэхүүнд Ханбогд сумын ИТХ-ын гишүүн, Жавхлант багийн хурлын дарга нар орсон. Гомдол гаргагчид голын гольдролыг өөрчлөх нь үндэсний уламжлалт нүүдлийн мал аж ахуй, тэдний амьжиргаанд аюул учруулна гэж үзэж байгаа бөгөөд ОТ-г голын голидрол өөрчлөх ажлаа зогсоохыг хүссэн юм. Тэд ялангуяа ийнхүү гольдрол өөрчилснөөр хэд хэдэн усан хангамжийн системийг ширгээж, бэлчээрийн үржил шимийг муутган, ой модны усан хангамжийг татруулах ба энэ голыг хүн зон тахин шүтдэг тул ёс заншилд ч нөлөөлнө хэмээн санаа нь зовниж байгаа ажээ.

3. Үнэлгээ

3.1. Арга зүй

ЭЗХЗОГ-ын үнэлгээний зорилго нь Гомдол гаргагчдын дурдсан тулгамдсан асуудлуудыг тодруулж тодорхойлох, тухайн нөхцөл байдлыг бусад оролцогч талууд хэрхэн үзэж байгаа талаар мэдээлэл цуглуулах, мөн Гомдолд хөндөгдсөн асуудлуудыг Гомдол гаргагчид болон Оюу Толгой компани шийдэхэд болон шийдэх арга замыг тодорхойлоход туслахад оршино.

ЭЗХЗОГ нь тус үнэлгээний явцад гомдлын асуудлыг дэмжсэн дүгнэлт гаргах мэдээлэл цуглуулаагүй. ЭЗХЗОГ-ын хийсэн гомдлын үнэлгээ нь дараахь бүрэлдэхүүн хэсгүүдээс бүрдэнэ.

- БОННУ зэрэг болон бусад төслийн баримт бичгүүдтэй танилцах
- ярилцлага, олон нийтийн болон ганцаарчилсан уулзалт, бүлгийн хэлэлцүүлэг
- Монгол улсад болон төслийн нөлөөллийн орон нутагт очиж ажилласан томилолт.

ЭЗХЗОГ-ын Омбудсмэний баг нь гомдлыг хүлээн авсны дараа 2013 оны 2 ба 3-р сард Монгол улсад томилолтоор очиж ажилласан. Тус томилолтын өмнөх бэлтгэл ажил болон уг томилолтын үеэр ЭЗХЗОГ-ын томилолтын баг нь ОУСК, ДОТҮА-ийн төсөлтэй холбоотой баримт бичгүүдийг үзэж судалсан бөгөөд мөн ОУСК, ДОТҮА-ийн төслийн багууд, Ханбогд сум, багийн удирдлага болон орон нутгийн иргэдтэй уулзаж ярилцсан болно.

Ханбогд сум болон Улаанбаатар хот дахь Оюу Толгой компанийн ажилтнуудтай ЭЗХЗОГ-ын баг уулзсаны зэрэгцээ Оюу Толгой төслийн талбарт мөн очиж ажилласан. Оюу Толгой компанийн Орон нутгийн харилцааны хэлтсийн ажилтнууд төсөлтэй холбоотой барилгын ажил явагдаж буй төсөл хэрэгжилтийн газраар дагуулж үзүүлсэн.

САО мөн доор нэр бүхий засгийн газрын төлөөлөгчид болон УИХ-ын гишүүдтэй уулзав. Үүнд:

- С. Оюун, УИХ-ын гишүүн, Байгаль Орчин, Ногоон Хөгжлийн Сайд
- Б. Гантулга, БОНХЯ-ны Бодлогын Хэрэгжилтийн газрын дарга
- Л. Болормаа, Эдийн Засгийн Хөгжлийн Яамны Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, зээл, бодлогын газрын ахлах мэргэжилтэн
- Д. Мөнхжаргал, Эдийн Засгийн Хөгжлийн Яамны эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, зээл, бодлогын газрын даргын туслах
- Ч. Отгочулуу, Уул уурхайн Яамны Стратеги бодогов төлөвлөлтийн газрын дарга
- Т. Энхбаяр, Барилга Хот Байгуулалтын Яамны Сайдын Зөвлөх
- Р. Бурмаа, УИХ-ын гишүүн
- С. Ганбаатар, УИХ-ын гишүүн

ЭЗХЗГ-ын багийн гишүүд Вашингтон хот дахь ОУСК, ДОТҮА-гийн төлөөлөгчид, мөн Улаанбаатар хот дахь ОУСК-ийн Суурин төлөөлөгчийн газрын ажилтнуудтай уулзаж ярилцсан.

3.2. Үр дүн

3.2.1. Асуудлын тойм

Эхний гомдол болон ЭЗХЗОГ-ын Үнэлгээний хүрээнд хийсэн оролцогч талуудын хэлэлцүүлэгт тулгуурлан, Гомдлыг шийдвэрлэхийн тулд авч үзэх шаардлагатай гол үндсэн сэдэв, асуудлыг дор дурдав. Үүнд:

1. Ундай Голын нөлөөллийн талаар талууд хэрхэн харилцан нэгдмэл ойлголттой болж болох, голдирол өөрчлөх төслийн загвар дизайн нөлөөллийг хэрхэн бууруулж/ эсвэл нөлөөллөөс хэрхэн урьдчилан сэргийлэх вэ?

2. ОТ-ийн тодорхойлоогүй байгаа нэмэлт ямар нөлөөлөл байна, тэдгээр нөлөөллийг бууруулах эсвэл шийдвэрлэхийн тулд юу хийж болох вэ?

Ундайн голын гольдролыг өөрчлөхийн тулд орон нутгийн иргэдийн санал, зөвшөөрлийг авах ёстой гэж гомдол гаргагчид үзэж байгаа ба харин ОТ өөрийн төслийн лицензтэй талбайд буй голын хэсгийг өөрчлөх бүх хууль ёсны лиценз, зөвшөөрөлтэй (орон нутгийн иргэдийн саналыг төрөл бүрийн зөвлөлдөх үйл ажиллагаагаар авч нөлөөллийг бууруулах, загвар дизайны төлөвлөгөөндөө тусгаж байсан) гэж байгаа юм. Уурхайн лицензтэй талбайгаас гадна баригдах төслийн хэсгийг барьж байгуулахад орон нутгийн Засаг даргаас зөвшөөрөл авах ёстой гэдгийг ОТ баталгаажуулж байгаа бөгөөд улмаар төслийн энэ хэсгийг барьж байгуулах ажил хийгдэж эхлээгүй байна. Гомдол гаргагчид орон нутгийн иргэдийн зөвшөөрлийг автал голын гольдролыг өөрчлөхтэй холбоотой бүх барилга байгууламжийн ажлыг зогсоох ёстой гэсэн албан ёсны байр суурьтай байхад ОТ голыг болон уурхайг хамгаалахын тулд ажлыг үргэлжлүүлэх ёстой гэлээ. Гэсэн хэдий ч талууд ЭЗХЗОГ - ы маргаан шийдвэрлэх дамжлагын дагуу гомдлыг харилцан ашигтай байдлаар шийдвэрлэхэд хамтран ажиллахаар тохирлоо.

3.2.2. Оролцогч талуудын зорилго, эрх ашгийн тойм

Дээр дурдсан гол оролцогч талуудтай хийсэн хэлэлцүүлэгт тулгуурлан харвал, талууд дараах гол зорилго, эрх ашгийг эрэлхийлж байгаа нь ЭЗХЗОГ-ын багт ажиглагдсан. Үүнд:

Гомдол гаргагч/Малчдын зорилго, эрх ашиг:

- Хүн, мал, ан амьтныг ундны усаар хангах
- Нутгийн малчдад учирсан аливаа хохирлыг засч залруулах
- Төслийн тухай үнэн бодит мэдээллийг ойлгомжтой байдлаар авах
- Бор овооны ариун дагшин байдал, соёлын үнэт байдлыг хүндэтгэх
- Бэлчээрийг усгүйдэж доройтохоос хамгаалах
- Бор Овоогийн задгай өвөл хожуу хөлддөг экологийн үйлчлэлийг хүртэх
- Нөлөөлөлд өртсөн бүх малчдын хууль ёсны эрхийг хүндэтгэх

Оюу Толгойн зорилго, эрх ашиг:

- Ил уурхай руу ус алдахаас сэргийлэх
- Нутгийн малчдыг хүрэлцээтэй устай байлгах
- Бодит нөлөөлөл, нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний талаар олон нийтэд байнга мэдээлэх
- Төслийг цаг хугацаанд нь багтаан урагшлуулах/хугацаа хойшлохыг багасгах
- Үйл ажиллагаагаа "нийгмийн зөвшөөрөл"-тэй явуулах (орон нутгийг дэмжиж сайн харилцаатай байх)

- Малчдын төлөөлөгчид болон нийт малчид, иргэдийн хоорондын үр нөлөөтэй бүтээлч харилцаа холбоог тусалж дэмжих

Хамтын зорилго, эрх ашиг:

- Ундай голыг хамгаалах
- Орон нутгийн малчдад үзүүлсэн сөрөг нөлөөллөөс урьдчилсан сэргийлэх эсвэл сөрөг нөлөөллийг бууруулах
- Байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилсан сэргийлэх эсвэл сөрөг нөлөөллийг бууруулах
- Монгол Улсын хууль тогтоомж болон ОУСК-ын Гүйцэтгэлийн Стандартыг дагаж мөрдөх

3.2.3. Дүгнэлт ба дараагийн алхмууд

Гомдолд тусгасан асуудлуудыг хамтын чармайлтаар шийдвэрлэхийн тулд гомдол гаргагчид ба ОТ ЭЗХЗОГ-ны Маргаан шийдвэрлэх багтай хамтран ажиллахаар тохирлоо. Гомдол гаргагчид бусад малчид болон ЭЗХЗОГ-д гаргасан эхний гомдолд (Оюу Толгой-01)² гарын үсэг зурсан талуудтай хүчээ нэгтгэн, ЭЗХЗОГ болон ОТ-той ажиллах малчдын төлөөллийг сонгон, хоёр гомдлыг хамтад нь шийдвэрлэхээр ажиллаж байна.

ЭЗХЗОГ-ны маргаан шийдвэрлэх ажиллагааны үеэр ЭЗХЗОГтөвийн сахисан эвлэрүүлэн зуучлах/чиглүүлэх ажлыг хийж байгаа ба шаардлагатай тохиолдолд тус тусад нь болон хамтарсан уулзалтуудыг хийж байна. ЭЗХЗОГ уулзалтуудын хугацаа, үйл явц, хуваарь гаргах тухай тохиролцоход нь талуудад туслалцаа дэмжлэг үзүүлнэ.

² Эхний гомдлын талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг http://www.cao-ombudsman.org/cases/case_detail.aspx?id=191-aac үзнэ үү.

Хавсралт А. ЭЗХЗОГ-ын гомдол шийдвэрлэх үйл явц

Эрх Зүйн Хяналт, Зөвлөгөө, Омбудсмэний Газар (ЭЗХЗОГ) нь Дэлхийн Банкны Группын харъяа Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци (ОУСК) болон Даатгалын Олон Талт Үйлчилгээний Агентлаг (ДОТҮА)-ийн үйл ажиллагаанд чиглэсэн хараат бус хариуцлагын механизм юм. ЭЗХЗОГ нь Дэлхийн Банкны Группын Ерөнхийлөгчид шууд тайлагнах бөгөөд ОУСК, ДОТҮА-ийн санхүүжилттэй төслийн нөлөөнд өртсөн иргэдийн гомдлыг бодитой, шударга, үр дүнтэй шийдэхэд дэмжлэг үзүүлэх, улмаар тэдгээр төслийн нийгмийн ба байгаль орчны үр нөлөөг сайжруулах чиг үүрэгтэй байгууллага болно.

ЭЗХЗОГ-ын үнэлгээний зорилго нь (1) гомдол гаргагчдын дурдсан тулгамдсан асуудлуудыг тодруулж тодорхойлох, (2) тухайн нөхцөл байдлыг бусад оролцогч талууд хэрхэн үзэж байгаа талаар мэдээлэл цуглуулах, (3) гомдолд хөндөгдсөн асуудлуудыг ЭЗХЗОГ-ын Омбудсмэн болон гомдолд хамаарагч шийдэхэд болон шийдэх арга замыг тодорхойлоход туслахад оршино.

Энэхүү баримт бичиг нь ЭЗХЗОГ-ын багийн сонсож мэдсэн санал бодлын урьдчилсан тэмдэглэл бөгөөд үүнд мөн дараагийн алхмуудын тайлбарыг тусгав. *Энэхүү тайланд уг гомдлыг дэмжсэн аливаа дүгнэлт хийгээгүй болно.*

ЭЗХЗОГ-ын Үйл ажиллагааны удирдамжид³ тусгаснаар, тус байгууллага нь аливаа гомдол хүлээн авснаас хойш дараахь алхмуудыг ихэвчлэн хэрэгжүүлж ажилладаг.

ЭЗХЗОГ-ын Үйл ажиллагааны удирдамжид тусгасны дагуу,

1-р алхам: **Гомдол хүлээн авсныг мэдэгдэх**

2-р алхам: **Шалгуур хангасан эсэх:** ЭЗХЗОГ-ын чиг үүргийн хүрээнд уг Гомдолд үнэлгээ хийх шалгуур хангасан эсэхийг тодорхойлох (15 өдрөөс хэтрэхгүй)

3-р алхам: **Омбудсмэний үнэлгээ:** Гомдлын асуудлуудыг үнэлэх үнэлгээ болон ЭЗХЗОГ-ын дэмжлэгт оролцоотой Талууд хамтран шийдэх боломжтой эсэх, эсвэл ОУСК, ДОТҮА-ийн нийгмийн ба байгаль орчны гүйцэтгэлийг хянан шалгах зорилгоор Гомдлыг ЭЗХЗОГ-ын Эрх зүйн хяналтын хэлтэст шилжүүлэх шаардлагатай эсэхийг оролцогч талууд тодорхойлох, тэдэнд энэ талаарх ойлголт мэдлэгийг олгоход дэмжлэг үзүүлэх. Үнэлгээний хугацаа дээд тал нь ажлын 120 өдөр хүртэл үргэлжлэх боломжтой.

4-р алхам: **Гомдлын асуудлуудыг шийдвэрлэхэд туслах:** Асуудал шийдвэрлэх аргачлалын гол зорилго нь гомдолд хөндсөн асуудлууд болон Үнэлгээний явцад буюу асуудал шийдэх явцад тодорхойлсон гомдолтой холбоотой бусад чухал асуудлыг үүнд хамааралтай талуудад хүлээн зөвшөөрөхүйц байдлаар шийдвэрлэхэд оршино⁴.

Эсвэл

Эрх зүйн хяналт/Аудит: Асуудлыг хамтран шийдэх боломжгүй тохиолдолд, ОУСК, ДОТҮА-ийн уг төсөлд оролцох оролцоо нь зохистой эсэхийг тогтоох аудит хийх

³ ЭЗХЗОГ-ын чиг үүрэг, үйл ажиллагааны талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг ЭЗХЗОГ-ын Үйл ажиллагааны удирдамжаас <http://www.cao-ombudsman.org/about/howweare/index.html> вэб хуудаснаа бүрэн эхээр үзнэ үү.

⁴ Оролцогч талууд харилцан зөвшилцсөн хугацаандаа эв зүйгээр хамтран шийдэх арга замаар асуудлыг шийдэх боломжгүй тохиолдолд ЭЗХЗОГ-ын Омбудсмэн нь талууд уг мухардлаас гарах шийдлийг эхэлж санаачилна. Хэрэв энэ арга зам амжилтгүй болсон нөхцөлд ЭЗХЗОГ нь ОУСК, ДОТҮА-гийн холбогдох ажилтнууд, Ерөнхийлөгчид, Дэлхийн Банкны Группын Ерөнхийлөгч болон олон нийтэд мэдээлэх бөгөөд үүгээр тус гомдлыг шийдэхэд оролцох ЭЗХЗОГ-ын Омбудсмэний оролцоо дуусгавар болж, ЭЗХЗОГ-ын Эрх зүйн хяналтын хэлтэс рүү хяналт шалгалт хийлгэхээр шилжсэн болохыг тусгана.

шаардлагатай эсэхийг тогтоохын тулд Гомдолд хамааралтай төслийн талаар ОУСК, ДОТҮА-ийн хийсэн нийгмийн ба байгаль орчны судалгаа шинжилгээг ЭЗХЗОГ-ын Эрх зүйн хяналтын хэлтэс хянаж нягтлах ажлыг эхлүүлнэ.

5-р алхам: **Хяналт үнэлгээ/мониторинг** ба цаашдын арга хэмжээ

6-р алхам: **Дүгнэлт/Хэрэг хаах**